

Geen anti-racistische beeldenstorm in de Arabische wereld

Door Leo Kwartan | Elsevier | Opinie | juni 2020

Het incident speelde in de jaren voor 2011, toen het nog geaccepteerd werd dat een westers oliebedrijf investeerde in het Syrië van Bashar Al-Assad. Het was al weer maanden geleden dat de Britse CEO aan de Syrische partners in de joint venture had voorgesteld akkoord te gaan met de benoeming van een nieuwe personeelsmanager. Het oliebedrijf had een jonge ambitieuze Nigeriaan op het oog. Want zo gaat dat bij eigentijdse multinationals: je stuurt je expats de hele wereld over. Een Spanjaard werkt in Brunei, een Turk in Parijs en een Saoediër in Den Haag. Dus waarom geen Nigeriaan in Damascus? De Syriërs, de overheid in dit geval, hielden zich in stilzwijgen. Ze leken de kwestie zorgvuldig te willen omzeilen. Uiteindelijk maakte de CEO een afspraak met de onderminister om erachter te komen hoe de vlag er bij hing. 'Wil je het echt weten?' vroeg deze. Hij had waarschijnlijk gehoopt dat de Brit tussen de regels door de boodschap wel had begrepen. Nu dat blijkbaar niet het geval was, kwam het hoge woord eruit. 'Natuurlijk gaan we niet akkoord', gromde de onderminister. 'Wat denk je, dat Syrië een dierentuin is?'

Diepgeworteld racisme en een duister slavernijverleden zijn geen westers monopolie. Ook in het Midden-Oosten is het racisme diep verankerd. In vergelijking met Europa en de VS heeft de slavenhandel er veel langer standgehouden. Zo werd in Saoedi-Arabië de slavernij officieel pas afgeschaft in 1962, in Qatar in 1952 en in Oman in 1970. Op het onderwerp rust een taboe. Afgezien van Qatar waar in 2015 een slavernijmuseum werd geopend, zul je in de Arabische wereld geen mea culpa jegens de nazaten van de Afrikaanse slaven aantreffen of – vooruit – zoiets als een zwartepietendiscussie.

Integendeel, in entertainmentprogramma's worden donkere mensen regelmatig voor gek gezet. Zoals in het populaire 'Verborgen camera' van het Libische televisiekanaal Al-Ahrar. Een zwartgesminkte actrice staat met haar kinderwagen in de lift. Wanneer ze uitstapt, vergeet ze zogenaamd de wagen en de liftdeur sluit zich achter haar. Gespeeld angstig roept ze naar de nietsvermoedende passagiers binnenin: 'O, let op mijn babies!' Wanneer die de kap van de kinderwagen omhoog trekken, springen er twee aapjes uit. Hilariteit alom.

Dat Libië wat betreft Afrikaanse migranten een miserabele reputatie heeft, kwam bij de programmamaker klaarblijkelijk niet op.

Egyptische films en comedies spannen de kroon. Een geliefd mikpunt van spot vormen de donkerkleurige Nubiërs uit Zuid-Egypte of Soedan. Ze worden neergezet als nietsnutten, zuiplappen en niet in staat normaal Arabisch te spreken. Afgelopen oktober kwam het Qatarese televisiestation Al-Jazeera met een taboedoorbrekend programma over dit onderwerp. Er werden stuitende voorbeelden uit Egyptische films getoond. Zo lopen er een paar Soedanezen door het beeld waarop een cappucinokleurige Egyptische grapjas zegt: 'Is de electriciteit uitgevallen?' Ook anti-racismeactivisten kwamen aan het woord.

Want ook in de Arabische wereld is er kritiek op dergelijke racistische ongein. Soms heeft dat resultaat. Een Koeweitse acteur bood na een storm van protest zijn excuses aan nadat hij een karikatuur van een luie Soedanees had neergezet. Een Egyptische talkshow werd van overheidswege stopgezet, nadat de populaire acteur Magad Al-Masry onder het aanmoedigende gehinnik van de presentatrice voordeed hoe hij drie gesluierde vrouwelijke fans letterlijk zijn auto uit trapte nadat hij had ontdekt dat ze Afrikaans waren.

Het was 'gewoon een grap' geweest, zei de acteur achteraf, afsluitend met de dooddoener: 'Ik ben ook een Afrikaan.' Magad Al-Masry is alleen geen donkere Afrikaan.

Protesten tegen racisme blijven in het Midden-Oosten vooralsnog beperkt tot de sociale media. Verwacht dus niet dat binnenkort het standbeeld van de Egyptische onderkoning Mohammad Ali in Alexandrië van zijn sokkel wordt getrokken. Hij wordt gezien als een groot hervormer, maar hij was ook degene die in 1820 Soedan binnenviel om de staatskas aan te vullen met wat hij roofde aan goud en slaven.

Ook de 'Black Lives Matter'-demonstraties krijgen in de Arabische wereld weinig weerklank. In Tunesië en de Palestijnse gebieden waren er wat steunbetuigingen. De Syrische regeringspers pakte wél flink uit. 'De geschiedenis van de VS staat bol van racistische misdaden tegen zijn inheemse volkeren en zwarten,' fulmineerde de regeringskrant Al-Thawra. 'En dat zetten ze voort buiten hun grenzen, van Vietnam tot Syrië.'

À propos, de Nigeriaan uit het begin van dit verhaal kwam ik jaren later tegen in Dammam, in Saoedi-Arabië. Hij woont er nu met zijn gezin, bouwt voort aan zijn carrière en is happy. Gelukkig hadden de Saoediërs de bezwaren van de Syriërs niet gedeeld. Zo kan het dus ook.

Leo Kwartan